

SPIS TREŚCI

Oznaczenia stosowane w podręczniku	10
--	----

RENEZANS

Nazwy epoki	12
Początki renesansu	13
Sytuacja społeczno-polityczna w Europie	13
Główne prądy renesansu	14
Humanizm	14
Reformacja	15
W kręgu myśli – człowiek w centrum uwagi	17
Giovanni Pico della Mirandola o godności człowieka	18
Giovanni Pico della Mirandola <i>Godność człowieka</i> (fragmenty)	18
Erazm z Rotterdamu o potrzebie zgody w imię pokoju	19
Erazm z Rotterdamu <i>Skarga pokoju ściganego i prześladowanego u wszystkich ludów</i> (fragmenty)	20
Thomas More o utopii	20
Niccolò Machiavelli o skutecznym władcy	21
Michel de Montaigne o dobru i złu	21
Sztuki plastyczne	23
Styl renesansowy	26
Obraz jako tekst kultury	
Piero della Francesca <i>Biczowanie</i>	28
Złota dziesiątka	30
Renesansowa Polska	32
Klemens Janicki <i>O sobie samym do potomności</i> (fragment)	33
Teksty-klucze	35
■ <i>Pieśń XXV (Czego chcesz od nas, Panie)</i> – renesansowe wyznanie wiary	35
Jan Kochanowski <i>Pieśń XXV z Ksiąg wtórych</i>	35
■ Biografia Jana Kochanowskiego	38
■ <i>Do gór i lasów</i> – poezja jako biografia	43
Jan Kochanowski <i>Do gór i lasów</i>	43
■ <i>Pieśń IX</i> – ukłon w stronę nauczycieli mądrości	44
Jan Kochanowski <i>Pieśń IX z Ksiąg pierwszych (Chcemy sobie być radzi...)</i>	44
■ <i>Treny</i> – kryzys renesansowego humanizmu	46
Jan Kochanowski <i>Tren I</i>	46
Jan Kochanowski <i>Tren IX</i>	48

Szkoła analizy i interpretacji	
Jan Kochanowski <i>Tren X</i>	49
Jan Kochanowski <i>Tren XI</i>	51
Jan Kochanowski <i>Tren XVIII</i>	52
Jan Kochanowski <i>Tren XIX albo SEN</i> (fragmenty)	53
Renesansowe motywy i wątki	56
Świat jako ogród Boży i arkadia	56
Mikołaj Rej <i>Jagódki</i>	57
Mikołaj Rej <i>Żwirzotka</i>	57
Jan Kochanowski <i>Na lipę</i>	58
Jan Kochanowski <i>Pieśń świętojańska o Sobótce</i> (fragmenty <i>Pieśni Panny XII</i>)	59
Renesansowe kochanie	61
Francesco Petrarca <i>Sonet 132</i>	62
Giovanni Boccaccio <i>Dekameron</i> (fragmenty)	63
Jan Kochanowski <i>Pieśń XXI z Ksiąg wtórych</i> (<i>Srogie łańcuchy na swym sercu czuję...</i>) ...	64
Jan Kochanowski <i>Do dziewczki</i> (<i>Nie uciekaj przede mną, dziewczko urodziwa...</i>)	65
Obywatel i państwo	65
Jan Kochanowski <i>Pieśń XIV z Ksiąg wtórych</i> (<i>Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie...</i>)	66
Jan Kochanowski <i>Pieśń V z Ksiąg wtórych</i> (<i>Wieczna sromota i nienagrodzona...</i>) ...	67
Andrzej Frycz Modrzewski <i>O poprawie Rzeczypospolitej</i> (fragmenty)	69
Piotr Skarga <i>Kazania sejmowe</i> (fragmenty)	71
Poeta, artysta, mistrz	72
Jan Kochanowski <i>Pieśń XXIV z Ksiąg wtórych</i> (<i>Niezwykłym i nie lęda piórem opatrzony...</i>)	73
Giorgio Vasari <i>Żywot Michała Anioła Buonarrociego, florentczyka,</i> <i>malarza, rzeźbiarza i architekta</i> (fragmenty)	74
William Shakespeare	77
<i>Makbet</i>	79
William Shakespeare <i>Makbet</i> (fragmenty)	79
<i>Hamlet</i>	82
William Shakespeare <i>Hamlet</i> (fragment)	82
Najkrótszy słownik postaci Szekspirowskich	84
Wybrane gatunki literackie powstałe w epoce renesansu	85
Ćwicz czytanie ze zrozumieniem	
Peter Burke <i>Sztuka włoskiego Odrodzenia</i> (fragmenty)	86
O renesansie dziś	
Głos 1: María de Los Angeles Pérez Samper <i>Europa w odrodzeniu</i> (fragmenty)	89
Głos 2: Czesław Miłosz <i>Spór z klasycyzmem</i> (fragmenty)	89
NAUKA O JĘZYKU	
Krótki wykład retoryki	92
Typy wypowiedzi	96

TEMATY, OBRAZY, TOPOSY

Jak żyć	102
Roman Ingarden <i>O naturze ludzkiej</i> (fragmenty)	102
Marek Aureliusz <i>Rozmyślania</i> (fragmenty)	104
Mecenas [<i>I rękę mi okalecz...</i>]	105
Księga Wyjścia (fragmenty)	106
Ewangelia według św. Łukasza (fragmenty)	107
Owidiusz <i>Sztuka kochania</i> (fragmenty)	108
Słota <i>O zachowaniu się przy stole</i> (fragmenty)	110
Jan Kochanowski <i>Pieśń IX z Ksiąg wtórych</i> (<i>Nie porzucaj nadzieje...</i>)	110
Jan Kochanowski <i>Na dom w Czarnolesie</i> (<i>Panie, to moja praca, a zdarzenie Twoje...</i>)	112
Kazimierz Wierzyński <i>Zielono mam w głowie</i>	112
Leopold Staff <i>Podwaliny</i>	113
Czesław Miłosz <i>Dar</i>	113
Kazik Staszewski <i>Młcziki</i>	114

BAROK

Nazwa epoki	118
Europa w czasach baroku	118
Kontrreformacja	119
Działalność jezuitów	120
W kręgu myśli – w stronę mistycyzmu	121
Poglądy Blaise'a Pascala	121
Blaise Pascal <i>Myśli</i> (fragmenty)	122
Sztuka baroku	123
Styl barokowy	126
Obraz jako tekst kultury	
Caravaggio <i>Złożenie do grobu</i>	128
Złota dziesiątka	130
Polska w okresie baroku	132
Wielonurtowość literatury polskiego baroku	132
Teksty-klucze	134
■ <i>Do trupa</i> – czyli sztuka konceptu	134
Jan Andrzej Morsztyn <i>Do trupa</i>	134
Szkoła analizy i interpretacji	
Jan Andrzej Morsztyn <i>Do tejsze</i>	137
Środki i chwytty artystyczne w poezji baroku	138
■ <i>Krótkość żywota</i> – forma i metafizyka	141
Daniel Naborowski <i>Krótkość żywota</i>	141

 Człowiek – sarmackie filozofowanie	143
Wacław Potocki <i>Człowiek</i>	143
 Sonet III Mikołaja Sępa Szarzyńskiego – życie jako wojna	
Mikołaj Sęp Szarzyński <i>Sonet III. O wojnie naszej, którą wiemy</i> <i>z szatanem, światem i ciałem</i>	144
 Sonet V Mikołaja Sępa Szarzyńskiego – O nietrwałej miłości rzeczy świata tego	146
Mikołaj Sęp Szarzyński <i>Sonet V. O nietrwałej miłości rzeczy świata tego</i>	146
Barokowe motywy i wątki	148
Wobec świata pełnego sprzeczności	148
Jan Andrzej Morsztyn <i>Niestatek</i>	149
Jan Andrzej Morsztyn <i>Na krzyżyk na piersiach jednej panny</i>	150
Wacław Potocki <i>Wojna chocimska</i> (fragment)	151
Józef Baka <i>Uwagi śmierci niechybnej</i> (fragmenty)	153
Bóg, świat i człowiek – poezja metafizyczna	155
Mikołaj Sęp Szarzyński <i>Epitafium Rzymowi</i>	156
George Herbert <i>Skrzydła wielkanocne</i>	157
Jan Andrzej Morsztyn <i>Pszczółka w bursztynie</i>	158
Dworne kochanie	158
John Donne <i>Pchła</i>	159
Jan Andrzej Morsztyn <i>Cuda miłości</i>	160
Daniel Naborowski <i>Do Anny</i>	161
Jan Sobieski <i>Listy do Marysienki</i> (fragment)	162
W królestwie Sarmatów	164
Wacław Potocki <i>Wojna chocimska</i> (fragmenty)	169
Wacław Potocki <i>Nierządem Polska stoi</i>	171
Jan Pasek <i>Pamiętniki</i> (fragmenty)	172
Jędrzej Kitowicz <i>Opis obyczajów za panowania Augusta III</i> (fragmenty)	173
Benedykt Chmielowski <i>Nowe Ateny,</i> <i>albo Akademia wszelkiej scjency pełna</i> ... (fragmenty)	174
Siedemnastowieczny klasycyzm francuski i jego twórcy	175
Pierre Corneille	175
Jean Baptiste Racine	176
Molière	177
Molière <i>Świętoszek</i> (fragmenty)	178
Ćwicz czytanie ze zrozumieniem	
Janusz Tazbir <i>Orient a kultura sarmacka</i> (fragmenty)	181
O baroku dziś	
Głos 1: Tadeusz Chrzanowski <i>Sarmacka eschatologia</i> (fragmenty)	183
Głos 2: Zenon Klemensiewicz <i>Historia języka polskiego</i> (fragmenty)	183
NAUKA O JĘZYKU	
Zapożyczenia	187

TEMATY, OBRAZY, TOPOSY

Czas, przemijanie	192
Arnold Toynbee <i>Zmiana postaw wobec śmierci</i>	
<i>w nowożytnej cywilizacji europejskiej (fragmenty)</i>	192
Robert Graves <i>Pięć wieków ludzkości (fragmenty)</i>	194
Seneka <i>O naturze czasu</i>	195
William Shakespeare <i>Sonet 65</i>	196
Hieronim Morsztyn <i>Non licet plus efferre quam intuleris</i>	197
Marcel Proust <i>W stronę Swanna (fragmenty)</i>	198
Leopold Staff *** <i>[Ostatni z mego pokolenia...]</i>	199
Tymoteusz Karpowicz <i>Księga Ekleziastesa</i>	200
Artur Międzyrzecki <i>Nikt nie wie co i kiedy się zaczyna</i>	200

OŚWIECENIE

Nazwa i ramy czasowe epoki	204
Wiek oświecony	204
Immanuel Kant <i>Co to jest Oświecenie?</i> (fragmenty)	204
<i>Encyklopedia albo słownik rozumowany nauk, sztuk i rzemiosł (fragmenty)</i>	207
W kręgu myśli – rozum ponad wszystko	207
Poglądy René Descartes'a	208
Poglądy Johna Locke'a	209
John Locke <i>Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego (fragmenty)</i>	209
Poglądy Immanuela Kanta	210
Idee społeczno-polityczne oświecenia	211
Wolter <i>Traktat o tolerancji (fragmenty)</i>	211
Sztuki plastyczne	213
Styl klasycystyczny	213
Obraz jako tekst kultury	
Jacques Louis David <i>Przysięga Horacjuszy</i>	216
Złota dziesiątka	218
Oświecenie w Polsce	220
„Monitor” nr 10 z 5 maja 1765 r. (fragmenty)	221
Teksty-klucze	223
■ <i>Balon</i> – triumf rozumu (racjonalizm)	223
Adam Naruszewicz <i>Balon</i>	223
■ <i>Wstęp do bajek</i> – rozum pełen wątpliwości (sceptycyzm)	225
Ignacy Krasicki <i>Wstęp do bajek</i>	225
Ignacy Krasicki <i>Jagnię i wilcy</i>	226
Ignacy Krasicki <i>Wół minister</i>	226
Ignacy Krasicki <i>Strumyk i fontanny</i>	226
Ignacy Krasicki <i>Dewotka</i>	226

Ignacy Krasicki <i>Szczep winny</i>	227
 <i>Do Justyny. Tęsknota na wiosnę – triumf uczucia (sentymentalizm)</i>	228
Franciszek Karpiński <i>Do Justyny. Tęsknota na wiosnę</i>	228
Franciszek Karpiński <i>Laura i Filon</i> (fragmenty)	231
Oświeceniowe motywy i wątki	235
Uczyć – bawiąc	235
Ignacy Krasicki <i>Do króla</i> (fragmenty)	235
Ignacy Krasicki <i>Pijaństwo</i>	237
Ignacy Krasicki <i>Monachomachia</i> (fragmenty)	240
Ojczyzna, obywatel, państwo	242
Ignacy Krasicki <i>Hymn do miłości ojczyzny</i>	243
Hugo Kołłątaj <i>Do Stanisława Małachowskiego, referendarza koronnego, marszałka sejmowego i konfederacji generalnej, Anonima listów kilka</i> (fragmenty)	244
Stanisław Staszic <i>Przestrogi dla Polski</i> (fragmenty)	246
Szkoła analizy i interpretacji	
Józef Wybicki <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i>	247
Rozrachunek z sarmatyzmem	251
Ignacy Krasicki <i>Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki</i> (fragmenty)	253
Franciszek Karpiński <i>Żale Sarmaty nad grobem Zygmunta Augusta, ostatniego polskiego króla z domu Jagiellów</i>	254
Rokoko – wdzięk i zabawa	256
Stanisław Trembecki <i>Na podróż Blancharda</i>	258
Franciszek Zabłocki <i>Fircyk w zalotach</i> (fragmenty)	259
Europejscy pisarze o kondycji człowieka:	
między optymizmem a zwątpieniem w naturę ludzką	261
Daniel Defoe <i>Przypadki Robinsona Kruzo</i> (fragmenty)	262
Wolter Kandyd (fragmenty)	264
Ćwicz czytanie ze zrozumieniem	
Jacek Filek <i>Przeżycie pana Kanta</i> (fragmenty)	265
O oświeceniu dziś	
Głos 1: Raymond Bloch, fragmenty przedmowy do książki	
Pierre'a Chaunu <i>La Civilisation de l'Europe des Lumières</i>	267
Głos 2: Jan Paweł II <i>Ideologie zła</i> (fragmenty)	267

NAUKA O JĘZYKU

Zagadnienia poprawności językowej	270
---	-----

TEMATY, OBRAZY, TOPOSY

Gry i zabawy	279
Johan Huizinga <i>Homo ludens. Zabawa jako źródło kultury</i> (fragment)	279
Roger Caillois <i>Żywioł i ład</i> (fragmenty)	280
François Villon <i>Wielki testament</i> (fragment)	282
Mikołaj Rej <i>Żywot człowieka poczciwego</i> (fragmenty)	283

Jan Kochanowski <i>Z Anakreonta</i>	284
Jan Kochanowski <i>Raki</i>	285
Julian Ursyn Niemcewicz <i>Powrót pośła</i> (fragmenty)	285
Kazimierz Wierzyński <i>Match footballowy</i>	288
Andrzej Bursa <i>Szachy</i>	289
Wisława Szymborska <i>Konkurs piękności męskiej</i>	289

Indeks terminów i pojęć	292
Indeks osób i dzieł	294